



Ανάπτυξη γλωσσικών
δεξιοτήτων
κατανόησης γραπτού λόγου

Ένα κείμενο μεταφέρει έννοιες, πληροφορίες, απόψεις και θέσεις, κοσμοθεωρίες,

Για την κατανόηση ενός κειμένου χρειάζονται μεταξύ άλλων:

- **Φιλοσοφικές γνώσεις** (γνωρίζω τον τρόπο με τον οποίο σκέφτεται ο άνθρωπος και τι αναζητά)
- **Κοινωνικές γνώσεις** (γνωρίζω τον άνθρωπο και την κοινωνία του)
- **Περιβαλλοντικές γνώσεις** (γνωρίζω θέματα προστασίας ή καταστροφής περιβάλλοντος)
- **Γεωγραφικές και γεωπολιτικές γνώσεις** (γνωρίζω θέματα τοπικής γεωγραφίας, τοπωνύμια, ήθη, έθιμα, ...)

Ποια εσωτερικά στοιχεία του κειμένου βοηθούν στην κατανόησή του:

- ▶ Αναγνώριση της πηγής ή του είδους κειμένου
- ▶ Διάταξη κειμένου
- ▶ Είδος κειμένου (αρθρογραφία, διαφήμιση, δοκίμιο, κλπ.)
- ▶ Διασύνδεση κειμένου με άλλες πηγές
- ▶ Λεξιλογικά στοιχεία (φράσεις, λέξεις, συνωνυμίες, αντωνυμίες, κλπ.)
- ▶ Δομικά στοιχεία (σύνταξη προτάσεων, χρήση εγκλίσεων, χρήση χρόνων, κλπ.)
- ▶ Ορθογραφικά στοιχεία (παραλλαγές ορθογραφίας, αλλαγή νοήματος λόγω παραλλαγής ορθογραφίας, κλπ.)

Πριν από την ανάγνωση ενός κειμένου

Πριν από την ανάγνωση ενός κειμένου, ο αναγνώστης δημιουργεί στον εαυτό του τις αναγκαίες συνθήκες για να αντιληφθεί το λόγο, γιατί διαβάζει το κείμενο αυτό.

Συνήθως ακολουθείται η εξής διαδικασία:

- ▶ Πριν την ανάγνωση
- ▶ Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης
- ▶ Μετά την ανάγνωση

Δημιουργία προσδοκίας για το περιεχόμενο του κειμένου

- ▶ Στην πρώτη επαφή με το κείμενο ο μαθητής αναρωτιέται:
 - ▶ Τι κείμενο είναι (είδος κειμένου);
 - ▶ Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου (επικοινωνιακός στόχος);
 - ▶ Τι περιμένουμε να βρούμε στο κείμενο;
 - ▶ Τι κείμενο είναι (είδος κειμένου);

Το είδος κειμένου επηρεάζει άμεσα τον τρόπο ανάγνωσής του. Αλλιώς διαβάζουμε, για παράδειγμα, ένα άρθρο σε περιοδικό, αλλιώς ένα δοκίμιο ή αφήγημα και αλλιώς, τέλος, μία διαφήμιση.

Συνήθως διαβάζουμε ...

- ▶ το **άρθρο** (επιστημονικό, ποικίλης ύλης, κλπ.) αναζητώντας τις πληροφορίες που μεταδίδει (πλήρης και συγκριτική ανάγνωση).
- ▶ Το **δοκίμιο** με πλήρη διευκρίνιση των δομικών και λεξιλογικών του στοιχείων (γλωσσολογική ανάγνωση).
- ▶ Τη **διαφήμιση** για να εντοπίσουμε το διαφημιζόμενο περιεχόμενο (επιλεκτική ανάγνωση).
- ▶ Το **ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο** για να αντλήσουμε πληροφορίες ή να περάσουμε την ώρα μας δημιουργικά.

Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου (παραδείγματα επικοινωνιακών στόχων);

- ▶ Το **άρθρο** θέλει να ενημερώσει, άρα δίνει πληροφορίες και τις συγκρίνει μεταξύ τους. > **γνώση του κόσμου**
- ▶ Το **δοκίμιο ή αφήγημα** θέλει να διασκεδάσει, άρα χρησιμοποιεί καλωπισμούς και εξεζητημένη φρασεολογία. > **αισθητική αντίληψη**
- ▶ Η **διαφήμιση** θέλει να προωθήσει ένα προϊόν, άρα χρησιμοποιεί ποιοτικές περιγραφές και πλεονασμούς. > **χρηστική αντίληψη**

Τι περιμένουμε να βρούμε στο κείμενο;

- ▶ Στο **άρθρο** περιμένουμε συνεχή λόγο με παρουσιάσεις δεδομένων, αντιπαράθεση απόψεων και περιγραφή κρίσεων ή συμπερασμάτων.
- ▶ Στο **δοκίμιο** ή το **αφήγημα** περιμένουμε να δούμε περιγραφές συναισθημάτων, δράσης και διαπροσωπικών σχέσεων.
- ▶ Στη **διαφήμιση** αναμένουμε δεδομένα σχετικά με το διαφημιζόμενο προϊόν, αριθμητικά στοιχεία, τιμές και τρόπους επικοινωνίας.
- ▶ Στα **ψηφιακά πολυμορφικά κείμενα** αναμένουμε διαδραστικές δυνατότητες (blogs, wikis, κοινωνικά δίκτυα, διασυνδέσεις), πλούσια σε πολυμεσικά συμπληρώματα.

Γιατί είναι σημαντική η δημιουργία προσδοκίας;

- ▶ Μας επιτρέπει να «προετοιμαστούμε» για το περιεχόμενο, να επιστρατεύσουμε δηλαδή προηγούμενες γνώσεις και να ενεργοποιήσουμε το αναγκαίο λεξιλόγιο και το ύφος που απαιτεί το συγκεκριμένο κείμενο.
- ▶ Στη φάση αυτή, οι μαθητές δεν μελετούν το κείμενο με λεπτομέρεια. Αντιθέτως, απλά το γνωρίζουν και δημιουργούν τις προϋποθέσεις (αναμονή, ενδιαφέρον, απορία, κλπ.) για να ασχοληθούν με το κείμενο.
- ▶ Ο / Η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να εκφράσουν άποψη, ιδέες, προσμονές και προηγούμενες γνώσεις για το θέμα του κειμένου.

Δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά την Α' φάση:

- ▶ **αναγνώριση κειμενικού είδους:** οι μαθητές αναγνωρίζουν το κειμενικό είδος από τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά (εικονογραφήσεις, κράχτες, τίτλοι, υπότιτλοι, κ.ο.κ.). Στη συνέχεια μπορεί να γίνει σύντομη συζήτηση για το σκοπό του κειμένου. Οι προτάσεις καταγράφονται για μελλοντική χρήση. Και εδώ έχουμε τη διάκριση μεταξύ των διαδικασιών **top-down** και **bottom-up** που βρήκαμε στην κατανόηση προφορικού λόγου.
- ▶ **πρόβλεψη περιεχομένου:** οι μαθητές προβλέπουν το περιεχόμενο του κειμένου με βάση τον τίτλο (κράχτης). Οι προτάσεις τους καταγράφονται στον πίνακα για μελλοντική χρήση.
- ▶ **ιδεοκαταιγισμός:** οι μαθητές προτείνουν τις ιδέες τους για το είδος του κειμένου, το περιεχόμενό του, το σκοπό του, το λεξιλόγιο που ίσως χρειαστεί, κλπ. Οι προτάσεις των μαθητών συγκεντρώνονται ακανόνιστα στον πίνακα για μελλοντική χρήση. *(Η διαδικασία προσομοιάζεται συχνά και με «χιονοπόλεμο», όπου ο κάθε παίχτης ρίχνει την χιονόμπαλα προς τον «αντίπαλο» χωρίς συγκεκριμένο ρυθμό ή προγραμματισμό. Πρόκειται για πολύ ελεύθερη και θορυβώδη μαθητοκεντρική διαδικασία.)*
- ▶ **περιγραφή οπτικών ερεθισμάτων:** οι μαθητές περιγράφουν τις εικονογραφήσεις του κειμένου και τις συσχετίζουν με το πιθανό περιεχόμενό του.
- ▶ **ερωτήσεις προετοιμασίας:** οι μαθητές απαντούν σε προπαρασκευαστικές ερωτήσεις για το είδος και το περιεχόμενο το κειμένου. Οι ερωτήσεις δίδονται με τη μορφή ανοικτών, ημίκλειστων ή κλειστών ερωτημάτων. Οι απαντήσεις καταγράφονται για μελλοντική χρήση.
- ▶ *μερικά παραδείγματα δραστηριοτήτων «πριν την ανάγνωση» για τα Τουρκικά..T5*

Η ανάγνωση του κειμένου ακολουθεί συνήθως την εξής διαδικασία:

1) **γενική επισκοπική ανάγνωση**, χωρίς να δίδεται ιδιαίτερη σημασία στο άγνωστο λεξιλόγιο ή σε νέες γλωσσικές δομές (γραμματική, σύνταξη,)

Η γενική επισκόπηση βοηθάει στην επιβεβαίωση ή απόρριψη της προσδοκίας που είχε διατυπωθεί στην Α' φάση. (Μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι σημειώσεις που είχαν κρατηθεί.)

2) **λεπτομερής διερευνητική ανάγνωση** με διευκρίνιση των δομικών και λεξιλογικών στοιχείων που επηρεάζουν την κατανόηση του κειμένου.

Η **λεπτομερής διερευνητική ανάγνωση** βοηθάει στον εντοπισμό και τη διευκρίνιση των αναγκαίων γλωσσικών στοιχείων για την πλήρη γλωσσική αντίληψη του κειμένου. Δεν είναι πάντα απαραίτητο να διευκρινιστεί το σύνολο του λεξιλογίου, ιδίως σε κείμενα μεγάλης έκτασης.

3) **λεπτομερής επεξεργασία** με σκοπό την επίλυση των επικοινωνιακών πράξεων που ζητούνται από την ένταξη του κειμένου στη διδακτική πράξη.

Η **λεπτομερής επεξεργασία** εκπληρώνει το σκοπό εκπαιδευτικής χρήσης του κειμένου. Γίνεται, δηλαδή, επεξεργασία των ζητούμενων, συντάσσονται απαντήσεις σε ερωτήματα περιεχομένου, ετοιμάζεται προφορική ή γραπτή ανταπόκριση στο κείμενο.

Δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν κατά την Β' φάση:

- ▶ **ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών:** οι μαθητές απαντούν σε ερωτήσεις περιεχομένου, συσχετισμού λεξιλογίου, αναστοχασμού, κλπ. με τη χρήση κλειστών ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις μπορεί να παραλληλίζονται ή να στηρίζονται στις εισαγωγικές ερωτήσεις προετοιμασίας, ώστε να επιβεβαιώνεται ή να απορρίπτεται η προσδοκία προς το κείμενο.
- ▶ **ερωτήσεις ημίκλειστου τύπου:** οι μαθητές συμπληρώνουν ημίκλειστες ερωτήσεις που σχετίζονται με το περιεχόμενο του κειμένου ή το διευρυμένο λεξιλόγιο του.
- ▶ **ερωτήσεις διττής απάντησης:** οι μαθητές επιλέγουν μεταξύ δυο πιθανών απαντήσεων (ΝΑΙ / ΌΧΙ, ΣΩΣΤΟ / ΛΑΘΟΣ,) για την επιλεκτική κατανόηση του κειμένου.
- ▶ **αναδιάταξη προτάσεων:** οι μαθητές καλούνται να αναδιατάξουν προτάσεις, οι οποίες στη σωστή τους σειρά αποδίδουν πλήρες νόημα που σχετίζεται με το αρχικό κείμενο. Η δραστηριότητα αυτή προάγει την ικανότητα δόμησης συνεχούς λόγου.
- ▶ **συμπλήρωση πίνακα:** οι μαθητές συμπληρώνουν πληροφορίες σε έναν πίνακα (κλειστή άσκηση). Τα ζητούμενα των φατνίων του πίνακα μπορεί να είναι γλωσσικά (λέξεις, φράσεις, προτάσεις) ή μεταγλωσσικά (πληροφορίες, συναγωγές, συμπεράσματα) στοιχεία που προκύπτουν από το κείμενο.
- ▶ **παραγωγή ανοικτού κειμένου:** οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν δικό τους κείμενο βασισμένο στο αρχικό κείμενο αναφοράς. Η παραγωγή είναι ανοικτή (δηλαδή χωρίς συγκεκριμένη προδιαγραμμένη έκβαση) και μπορεί να αξιολογηθεί ποικιλοτρόπως. Το ζητούμενο μπορεί να συσχετιστεί και με τις προσδοκίες του μαθητή από την Α' φάση .
- ▶ *μερικά παραδείγματα δραστηριοτήτων «κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης».* Τ6

Μετά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας του κειμένου, οι μαθητές θα είναι σε θέση

- ▶ να επεκτείνουν τη γνώση τους με επιπλέον στοιχεία που προκύπτουν από το αρχικό κείμενο (**γλωσσικά** > λέξεις, φράσεις, **δομικά** > σύνταξη, γραμματική,)
- ▶ να δημιουργήσουν νέο περιεχόμενο (π.χ. παρουσιάσεις, δραματοποιήσεις, δημοσιεύσεις), στηριζόμενοι στα δεδομένα του αρχικού κειμένου.

Σχηματικά, οι διαδικασίες επέκτασης της κατανόησης του κειμένου μπορούν να παρουσιαστούν ως εξής:

- Επέκταση του γλωσσικού υλικού με επιπλέον δραστηριότητες
- Δημιουργία υλικού επέκτασης από το μαθητή
- Ανάγνωση και επεξεργασία

Και βέβαια, κάθε μία από τις διαδικασίες αυτές μπορεί να οδηγήσει σε μία νέα ή να επαναλάβει κάποια προηγούμενη.

Συμπερασματικά,

Η κατανόηση του γραπτού λόγου

- ▶ εστιάζει στην πρόσληψη γραπτού (πολυμορφικού) κειμένου και τη δημιουργική ενασχόληση με αυτό,
- ▶ προσφέρει κοινωνικο-πολιτισμικά στοιχεία (ειδικά π.χ. για τις διαφημίσεις...) που μπορούν να γίνουν διαπολιτισμικά και ενισχύει τις κοινωνικές δεξιότητες και τον ψηφιακό γραμματισμό,
- ▶ ενισχύει τις δεξιότητες αντίληψης και ερμηνείας,
- ▶ επιδιώκει τη διεύρυνση των δεξιοτήτων πρόσληψης λόγου και ενεργοποίησης γλωσσικών στοιχείων,
- ▶ προετοιμάζει για την ανταπόκριση σε πραγματικές συνθήκες πρόσληψης και ενασχόλησης με γραπτό λόγο στη γλώσσα στόχο.

Βιβλιογραφία υποενότητας

- ▶ Anderson, P. (2007). *What is Web 2 . 0? Ideas , technologies and implications for education. JISC Technology & Standards Watch* (τ. 1). Bristol, UK: JISC.
- ▶ Chinnammal, S. (2005). Effects of Globalisation on Education and Culture. Στο *ICDE International Conference*. New Delhi.
- ▶ Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. Στο *21st Century Skills: Rethinking how students learn* (σσ 51-76).
- ▶ Dörnyei Z., 2005. The psychology of the language learner: individual differences in second language acquisition. Lawrence Erlbaum, Mahwah.
- ▶ Hirsch, E. D. (x.x.). The 21st-Century Skills Movement. Ανακτήθηκε 14 Αύγουστος 2017, από <http://greatminds.net/maps/documents/reports/hirsch.pdf>
- ▶ Hismanoglu, M. (2000). Language Learning Strategies in Foreign Language Learning and Teaching. *Internet TESL Journal*, VI(8), 1-8.
- ▶ Oxford R., 1990. Language learning strategies: what every teacher should know. Newborn House/Harder & Row, New York.
- ▶ Partnership for 21st Century Learning Skills. (2011). *Framework for 21st Century Learning. Partnership for 21st Century Skills*. Washington, DC.